

Boommarters aan de poort

Peter Milders [jurist, secretaris van de Zoogdierverseniging; pmilders@chello.nl]

Een oud gezegde luidt 'een vliegende kraai vangt altijd wat'. Wanneer we met enige verbeeldingskracht de kraai vervangen door Kees Moeliker dan heeft het gezegde onlangs weer zijn voorspellende waarde bewezen. Op 14 juni 2018 hoorde Moeliker op weg naar Amsterdam stadsecoloog Martin Melchers op de autoradio vertellen over twee marters die in het centrum van de hoofdstad waren gevonden. Het ging om een steenmarter en een boommarter, allebei verkeersslachtoffers. Omdat Amsterdam geen natuurhistorisch museum heeft, zag de Rotterdamse museumdirecteur zijn kans schoon en stelde zich onmiddellijk in verbinding met Melchers. De stadsecoloog had de marters via de dierenambulance voor onderzoek ontvangen en Moeliker kon ze nog dezelfde avond ophalen. Vooral de boommarter had zijn belangstelling omdat Het Natuurhistorisch weinig Nederlandse boommarter-specimina heeft, en nog geen een uit stedelijke omgeving.

Marterachtigen

De boommarter behoort tot de familie van de marterachtigen (Mustelidae), een grote familie waartoe onder andere ook steenmarter, wezel, hermelijn, fret, bunzing, das en otter behoren. Binnen deze familie behoort de boommarter tot het geslacht *Martes* dat acht martersoorten telt, waarvan alleen de boommarter (*Martes martes*) en de steenmarter (*Martes foina*) in Nederland voorkomen. Voor een leek lijken de steenmarter en de boommarter sterk op elkaar. Bij een zeldzame en meestal zeer vluchtige ontmoeting met een marter in het veld is het verschil moeilijk te zien, makkelijker is dat uiteraard bij verkeersslachtoffers. Om twee uiterlijke verschillen te noemen: de keelvlek (bef) van de steenmarter is doorgaans crèmekleurig tot ivoorwit, die van de boommarter okergeel. Maar om het moeilijk te maken, dit kan variëren (Van Maanen 2013). Daarnaast is de neus van de steenmarter roze en die van de boommarter donkerbruin tot zwartbruin.

De leefwijze is wel zeer verschillend; hoewel beide marters vooral bodemjagers zijn, gebruikt de boommarter in tegenstelling tot de steenmarter vaak boomholtes als schuilplaats en als nest. Vooral door zwarte spechten uitgehakte holtes in bomen en eekhoornnesten zijn geliefd, maar ook roofvogelnesten worden gebruikt. En wie geluk heeft kan een boommarter met razende snelheid en fabelachtige behendigheid door de boomtoppen achter een eekhoorn aan zien jagen. Het menu is overigens zeer divers, van kleine knaagdieren, mollen, konijnen, insecten, aas, bessen tot, *last but not least*, eieren.

dier bij voorkeur een nestholte gebruikt in een boom met een ruwe schors, zoals de eik. Dit maakt de afdaling voor de jongen eenvoudiger dan bijvoorbeeld bij de gladdere schors van een beuk. Ook heeft de boommarter een voorkeur voor een boom waarvan de kruin contact heeft met een naburige boom; dit levert een extra vluchtroute op. En ten slotte, de boommarter heeft voldoende aan een nestopening van slechts 4 tot 4,5 cm. Daar kan de kop van het vrouwtje net doorheen. Het bekken is geen probleem, dat is kleiner dan de kop. En het dier heeft geen sleutelbeenderen zodat ook de 'schouders' geen obstakel vormen.

▲ De marters uit Amsterdam: [boven] steenmarter, man, 12 juni 2018, Stadionweg / Holbeinstraat (NMR 9990-03665); [onder] boommarter, wijfje, 1 juni 2018, Prins Hendrikkade (NMR 9990-03664); schenking Martin Melchers. (Kees Moeliker)

Zo is op beeld vastgelegd hoe een boommarter een voor een de eieren van de toch al bedreigde zwarte specht rooft, een scène die menig vogelaar door het hart snijdt.

Interessante weetjes

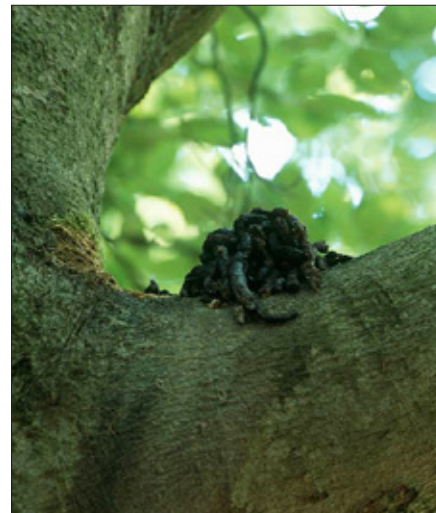
Tijdens een wandeling door de bossen van de Veluwezoom met marterspecialist Vilmar Dijkstra van de Zoogdierverseniging komt de leek veel te weten over de boommarter. Zo vertelt Dijkstra dat het

Amsterdam versus Rotterdam

De door Kees Moeliker bemachtigde Amsterdamse boommarter was geen toevalligheid. In Amsterdam worden al vele jaren boommarters gezien of als verkeersslachtoffer gevonden, tot centrale locaties als Overtoom en Weteringschans aan toe (Goverse & Timmermans 2017). Het exemplaar dat nu in Rotterdam bewaard wordt, is afkomstig van de Prins Hendrikkade. Dat is op de kaart in de cirkel die de A10 rond de stad trekt precies in het midden.

▲ Boommarter, Esscheplaat, Strijensas; 12 mei 2018. (Arie Leijdens)

▲ Boommarters verraden hun aanwezigheid met latrines. (Bram Achterberg)

Binnen de gemeentegrenzen van Rotterdam - en dat is inclusief Hoek van Holland - wil het echter niet vlotten. Steenmarters daarentegen worden de laatste jaren regelmatig als verkeersslachtoffer gevonden of als tuinbezoeker gezien, allemaal op Zuid (ten zuiden van de rivier). Lang ging het gerucht dat zij vanuit het oosten zijn meegelift met vrachtverkeer richting de Rotterdamse haven (Moeliker *et al.* 2014). De door Bureau Stadsnatuur in vele tuinen geplaatste cameravallen in het kader van het Project Wildcamera Rotterdam leverden weliswaar verrassende waarnemingen op maar tot vorig jaar geen enkele boommarter (Godijn 2017). Op het moment van het ter perse gaan van dit artikel is daarin nog geen verandering gekomen.

Aan de poort

Na deze teleurstellende constatering is het hoog tijd voor een sprankje hoop, en die is er! De boommarter staat aan de poorten van de gemeente. In de Broekpolder in Vlaardingingen worden de dieren regelmatig gezien, wat duidt op een permanente vestiging (Broekhuizen *et al.* 2016). Er is maar een kleine excursie nodig en het dier passeert de gemeentegrens. Dit is de situatie aan de noordzijde van de Maas en de Nieuwe Waterweg. Aan de zuidzijde deed zich in het voorjaar van 2018 een historische ontwikkeling voor. Een maand voordat dat Kees Moeliker de Amsterdamse boommarter in ontvangst nam, werd voor het eerst een boommarter in de Hoeksche Waard waargenomen, en zelfs gefotografeerd. Op 12 mei togen Hoeksche Waarders Hans Westerlaken en Arie Leijdens naar de Esscheplaat aan de oevers van het Hollands Diep,

ten westen van Strijensas. Doel was om grauwe vliegenvangers en appelvinken te inventariseren. Volgens Westerlaken was Leijdens niet geheel ontspannen omdat hij meende een week eerder in het gebied een boommarter te hebben gezien. Terwijl Westerlaken de bomen aftuurde op zoek naar vliegenvangers bleek Leijdens volledig inbeslaggenomen door de mogelijke aanwezigheid van een boommarter. En deze keer werd hij beloofd: een boommarter die via een omgevallen es een kreek overstak. Leijdens slaagde er zelfs in vliegensvlug een foto van het dier te maken.

Hoe het dier in de geheel door brede wateren omgeven Hoeksche Waard terecht is gekomen blijft gissen. Bekend is dat boommarters goede zwemmers zijn (Twisk *et al.* 2010). Maar Westerlaken komt met een andere theorie: hij vermoedt dat het dier via de HSL-tunnel aan de zuidoostzijde van de Hoeksche Waard de brede en druk bevaren Dordtse Kil is gepasseerd. Dit klinkt aannemelijk: de treintunnel gaat aan de noordzijde van het Hollands Diep, in het meest westelijke deel van de Biesbosch, ondergronds en komt aan de zuidoostzijde van de Hoeksche Waard bij Mookhoek weer boven. Volgens Westerlaken zou het waargenomen dier afkomstig kunnen zijn uit de Biesbosch. Daar zijn de laatste jaren steeds vaker boommarters gezien, de eerste in augustus 2013. En Mookhoek ligt op een voor boommarters goed te overbruggen afstand van de Esscheplaat.

Opmars?

De vraag is nu of de boommarter aan een opmars bezig is vanuit het oosten van het land. De toename van het aantal waarnemingen kan ook het gevolg zijn

van een grotere belangstelling voor het dier en het grote gemak waarmee waarnemingen gemeld kunnen worden, bijvoorbeeld via waarneming.nl en telmee.nl. Hoe het ook zij, de vraag lijkt niet òf de boommarter de grenzen van onze gemeente zal overschrijden, maar wanneer.

De Amsterdamse boommarter is inmiddels als balg geprepareerd. Het verder kerngezonde mannetje van 1550 gram is onder catalogusnummer NMR 9990-03664 in de collectie opgenomen. De boommarter van de Hoeksche Waard loopt hopelijk nog in goede gezondheid rond. ◀

Bronnen

- Broekhuizen, S., Müskens, G. & Wijsman, H. 2016 - Boommarter - in: Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J., Canters, K. & Buys, J. (red.) - Atlas van de Nederlandse Zoogdieren - Natuur van Nederland 12: 250-253
- Godijn, N., 2017 - De eerste geheime tuinbezoekers onthuld met Project Wildcamera Rotterdam - Straatgras 29(2): 40-41
- Goverse, E. & Timmermans, G., 2017 - Boom- en steenmarters in Groot-Amsterdam - Lutra 60(2): 93-103
- Maanen, E. van, 2013 - Onderscheid tussen boom- en steenmarter in de hand, in het veld en op foto - Marterpassen 19: 66-75
- Moeliker, K., Baerdemaeker, A. de & Kompanje, E.J.O., 2014 - Steenmarters op Zuid: van rood pizzas tot vaste bewoners? - Straatgras 26(3): 47-48
- Twisk, P., Diepenbeek, A. van & Bekker, J.P., 2010 - Veldgids Europese Zoogdieren - KNNV Uitgeverij